

YURDDAŞLIK BİLGİSİNİ, YANİ MEDENÎ BİLGİLERİ NE SURETLE İNKİŞAF ETTİRMELİDİR ?

Bu başlığın ihtiva ettiği soru, bugünkü milletlerin eğitim hayatında en önemli bir mevzudur. Mektep programlarımızda, derece derece sınıflarda, yurttaşlık bilgisine yer verirken, güdülen gayeler nedir ve ne olmalıdır? Bunu hepimiz, hangi milletten olursak olalım, evvelâ okul sıralarında bu dersi okurken, öğrenmeğe çalışırız. Bu öğrenme devremizi takibeden senelerde ise, gerek milletlerin iç hayat bünyesinde, gerekse milletlerarası anlayış sahasında büyük değişiklikler kaydedilmiş olduğu görülür. Bütün bu ilerleyiş zihniyetini takip etmek ve millet fertlerini evvelâ yurdu için vatandaşlık bilgisi ile teçhiz etmek, sonra da dünya milletleri içindeki yerini almak için, insanî duygularla mücehhez bir fert haline getirmek lâzımdır. Bu prensip, bizim memleketimizde kadın ve erkek vatandaşları ayırt etmeden tatbik edilir. Bu konuda tetkikler yaparak, bazı kitaplar yazmış ve okutmuş olmaktan gelen tecrübelerime dayanarak, fikirlerimi söylemek isterim.

İnsanlar bildikleri şeylerin tatbikatını yapmaktan haz duyarlar. Fakat bilinmiyen ve mahiyeti anlaşılmıyan mefhumlardan daima çekinir ve kaçarlar.

Devlet mefhumunu anlıyan ve hükûmet teşkilâtının işleme tarzını bilen bir insandan, memleket daima fayda temin eder. Medenî bilgiler veya yurttaşlık bilgisi = "Instruction Civique" kelimelerinin lûgat mânâsının da ifade ettiği gibi, vatandaşa medenî olmak vasfını veren bu bilgiler, statik bir mahiyet taşımamaktadır. Daima ilerliyen dünya medeniyetinde yer almağa mecbur olan her fert dinamik, yani günün ilerleyen fikirleriyle mücehhez olmalıdır.

Bizim Millî Eğitim bakanlığımızın, 1952 ders programlarında "Yurddaşlık Bilgisi" şu esasları ihtiva eder:

Sınıf, I.

I- Okul; II- aile; III- çevremiz; IV- belediyemiz; V- hemşehrilik ödevleri meselelerinin, çeşitli safhalarından açıklanması

Sınıf, II:

I- Topluluğu yaşatan kurumlar! II- Millet; III- Devlet.
1 - Kanun yapmak. 2 - Kanunları yürütmek. 3 - Mahkemeler.

Sınıf, III:

I-Demokrasi; II- Hak ve vazifeler; III- Vatandaşlık ödevleri. 1 - Seçim. 2 - Vergi 3 - Savunma. IV- Meslek seçimi; V- Birleşmiş Milletler ve Unesco.

Bu program, bize çocuğu safha safha, en yakın çevresinden en uzak muhitine kadar ulaştırmaktadır. Çocuk bu bilgilerle ailede, okulda şehirde, yurttta ve nihayet bütün dünyada milletler camiası içinde, hak ve vazifeleri olan bir fert olduğunu müdrik bir insan olacaktır. Bu konularda bence iki esas vardır:

- 1 - Bütün bu müesseseleri bilmek ve tanıtmak.
 - 2 - Bu müesseselerin içinde vazife gören ve istifade eden bir ferd olarak, insanların hak ve vazifelerini öğrenmek.
- İşte bu duruma göre, çocuk evvelâ tanıyacak, sonra harekete geçecek ve bir vatandaş olarak vazife görecektir.

Bizim memleketimizde, kız ve erkek talebe, aynı tahsil programına tâbi olduğu için, ayrıca kızları bu sahada yetiştirmek bahis mevzuu değildir. Fakat eğer, dünya milletleri arasında bu eşitliği gözetmiyen devletler varsa, onlarda da bu eşitliğin tatbikini temenni etmeliyiz.

Bir de aynı zamanda, önce halka verilecek her türlü yayın vasıtalarında, bu meseleleri anlatan, açıklıyan ve önemi üzerinde duran yazılar olmalıdır.

Sizlere bu derslerden bir tecrübemi, bir misal olarak vermek isterim: 1929—30 yıllarında bu dersi, ilk defa kız ve erkek talebenin beraber bulunduğu Ankara Musiki Mualim Mektebinde veriyordum. O zaman Maarifin kabul ettiği kitaba ilâve olarak kendim de bu meselelerde ayrıca etüdler

yaparak bazı notlar vücade getirmiş ve bastırmıştım. Sonra bu notlarımı bir araya toplayarak Medenî Bilgiler adı altında bir okul kitabı haline getirdim ve Marrif Vekâleti de bunu ders kitabı olarak resmen kabul etti (1931).

Şimdi, beni buna sevkeden sebepleri anlatayım :

Ben, esasen Tarih öğretmeni idim Medenî Bilgiler = "Instruction Civique" dersini ilâve olarak okutuyordum. Fakat bu meselelerin talebeyi nekadardan yakından ilgilendirdiğine ve Tarih derslerinde olduğundan fazla, aktif bir hale geldiklerine şahid oluyordum. Meselâ birgün, Belediye seçimi mevzuu üzerinde dersi nazarî olarak yaptıktan sonra, bir de tatbikat hazırlamıştık. Okulu, bir şehir farzederek, o günkü yürürlükte olan kanuna göre seçimi yaptık ve neticede de bir kız talebe Belediye reisi seçildi. Fakat bütün bunlardan sonra bir erkek talebenin itirazı yükseldi. Bana :

"Efendim, diyordu, kanunda sadece erkek vatandaşlar rey verebilir kadınlar ne rey verir, ne de seçilebilirler."

Bu itiraz kanun karşısında doğru idi. Fakat ben bir öğretmen olarak, bu eşitsizliği ortadan kaldırmış ve kadınlar için istikbalde isteğimizin tatbikatını bir okul sınırı içinde yapmıştım.

Yalnız itiraf edeyim ki bu itiraz, bende de bir tepki, reaksiyon uyandırdı ve ondan sonra daha heyecanla kadınların rey hakkı üzerinde çalışmama vesile oldu. Aynı zamanda kız talebelerim arasında, bu meselelerle ilgilenenler çoğalmış ve erkek arkadaşlarıyla tahsil eşitliğine sahip olan kızlarda, kanunen rey sahibi olmak endişesi yer almıştı. Biz Türk kadınları, bu tarihten sonra (1930) hem Belediye hem mebus seçimi (1934) haklarımıza kavuşmuştuk.

Fakat, şu küçük tecrübeye dayanan misalle bildirmek istiyorum ki, bu gibi mevzuların genç dimağlarda yapacağı müspet ilgiler çok mühimdir. Bugün mekteplerde yurttaşlık bilgisi = "Instruction Civique" derslerini ilgi göstererek

öğrenen bir talebe, istikbalin iyi bir vatandaşı, hak ve vazifelerini müdrik bir ferd olur. Çocuğa mektepte nekadar ilgi ile bu ders verilirse ve tatbikatı yaptırılırsa, fert o nisbette gelecekteki vatandaşlık hayatına hazırlıklı olur.

Bir de mektep dersleri arasında öğrendiklerinden ailede çocuğun en çok bilgisini söyleyebileceği mevzu, bu dersten "Instruction Civique" aldığı fikirlerdir. Öğretmen, çocukta yaratacağı ilgi nisbetinde bu bilgiler, aileler arasında da akisler uyandırır. Çünkü, demokratik rejimlerde her fert, başlı başına bir unsurdur.

Medenî Bilgiler = "Instruction Civique" meselesinde ikinci mühim bir mevzu hepimizi ve bilhassa beynelmilel sahayı da ilgilendirmesidir. O da "Birleşmiş Milletler" hakkında bilgi vermek. Bizim okul programlarımıza bu mevzu girmiştir. Fakat gittikçe daha şümullû olması arzu edilir ve her devlet mektep programlarında bu mevzuları işletmelidir. Çünkü, bugün millet ferdi dünyada eskisinden çok daha fazla nisbette bir dünya vatandaşıdır. Bu bakımdan beynelmilel teşkilâtın bünyesi ve işlemesi hakkında, daha çocuk iken bilgi sahibi olması icabetmektedir. Bizim milletçe kabul ettiğimiz Atatürk'ün koyduğu devletin bir prensibi vardır: "Yurtta sulh cihanda sulh."

İşte bu cihanda sulh mefkûresini, Birleşmiş milletlerin iyi ve ahenkli çalışması ile elde edileceğine inanan bir dünya yaratmak lâzımdır.

Bizim büyük devlet adamımız Atatürk şöyle demişti: "Sulhe, milletin ve memleketin ihtiyacı olduğu kadar bütün cihan medeniyetinin de katî ihtiyacı vardır".

1937 de söylediği bu sözleri şöyle açıklıyor :

"Bugün bütün dünya milletleri, aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla, insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar, bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve

kendi milletinin saadetine nekadarkıymet veriyorsa, bütün dünya milletlerinin saadetine hâdim olmağa, elinden geldiğikadar çalışmalıdır.”

Dünyada ve dünya milletleri arasında sükûn ve iyi geçim olmazsa, bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur. En uzakta zannettiğimiz bir hâdisenin bize birgün temas etmiyeceğini bilemeyiz. Bunun için, beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir uzvu saymak lâzımdır. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün aza müteessir olur. İşte bu düşünüş, milletleri hodbinlikten kurtarır.,,

Bu sözler, büyük Türk devlet adamının hem uzağı görüşünü hem de milletler arasında anlaşma ve işbirliğinin lüzumuna işarettir.

İşte bu amaçla, yurttaş, demokratik sistemlerin tatbikatını göz önünde bulundururken, ona bilfiil katılmaya hazırlanmalı, fakat aynı zamanda, dünyada mevcut diğer devletlerle işbirliği yapabileceğini ve milletlerin refah ve saadetini ideal telâkki eden bir teşekkülün, mevcut olup dünya sulhu için, işlemesi lâzım geldiğini anlamalıdır.

Böylelikle, insanların herkezi ilgilendiren müşterek meselelerini nasıl düzenlediğini bilmekle, her fertşuurlu bir ideale sahip olur. Daima topluluk halinde yaşamaya mecbur olan insanların, birbirlerine saygı, sevgi ve anlayış duygularıyla işbirliği yapmalarını ve yardımlaşmalarını anlatmak lâzımdır. Aynı zamanda insanların, birbirlerinin fikirlerine saygı göstermeleri ve birbirlerinin başarılarını takdir etmemin lüzumlu olduğunu öğrenmelidirler.

Nihayet, insanların saadetine, içinde yaşadıkları topluluğun düzenine bağlı bulunduğunu kavrayabilen vatandaş, kendi payına düşen vazifeleri iyi başarmakla, bu saadeti tamamlayacağına kani olmalıdır.

İşte bu çok şümüllü olan mevzularda fert, kanun ve

nizamların önemini ve bunların hem milleti içinde, hem de beynelmilel sahada prensip ve tatbikatını iyi bilmekle, medenî bir insan olacağını müdrik olmalıdır. Bu suretle medenî bilgiler "Instruction Civique" derslerinin inkişafı, her dersten daha çok, millet ve dünya meseleleriyle ilgilenmeyi icabet-tirmekte ve onların gelişmesini takibetmenin, zarurî olduğunu anlatmaktadır.

Onun için, evvelâ bu programları hazırlayanlar, kitap-ları yazanlar ve nihayet bu dersleri okutanlar, daima en yeni dünya meseleleriyle alâkadar olmağa mecburdurlar. Dünya milletlerinin refahı ve sulha kavuşmaları, bu nevi bilgilerle mücehhez fertlerin, çoğalmasıyla mümkün olacaktır. Ben, bunu temenni ediyorum.*

International Women's News,
Nouvelles Feministe internationales,
Organe de l'Alliance internationale des Femmes,
Vol. 48, No. 10, Agust, 1954
England

* Bu yazı, bir tebliğ olarak, Milletlerarası Kadınlar Alyansının, Napoli'de (14-18, Eylül, 1952) XVI. Kongresinde okunmuştur.